

VZDĚLAVATELSKÉ LÍSTY

03 | ZÁŘÍ 2024

SEDMNÁCT VŠESOKOLSKÝCH SLETŮ

ÚVODNÍ SLOVO /2

slovo vzdělavatele

SLETOVÉ VÝSTAVY /3

sletová Praha

SEDMNÁCT /4-23

všesokolských sletů

Vážené sestry a bratři,

Vzdělavatelské listy, které právě dostáváte do rukou, jsou přílohou časopisu *Sokol* věnovaného XVII. všesokolskému sletu. Na rozdíl od předchozích sletů, které jako součást kulturního programu zpravila doprovázela jedna velká výstava o historii Sokola i všesokolských sletů, bylo tentokrát rozhodnuto přivítat návštěvníky sletu sérií menších výstav rozmístěných po celé Praze. Praha se i díky tomu stala skutečným sletovým městem.

XVII. všesokolský slet překonal snad veškerá očekávání a skončil obrovským úspěchem. Ve *Vzdělavatelském* odboru ČOS nám přišlo líto, že by výstavy, do jejichž přípravy jsme spolu s dalšími spolupřátelými institucemi investovali mnoho času a energie, navždy zmizely s koncem sletového týdne. Právě proto jsme se rozhodli, že toto číslo *Vzdělavatelských listů* věnujeme jedné ze sletových výstav, která návštěvníkům představila celou sletovou historii.

Výstava příznačně nazvaná *Sedmnáct všesokolských sletů* byla na Náměstí Míru nainstalována již před sletem a oficiálně zahájena v jeho průběhu 2. července 2024. Vznikla pod záštitou starosty Městské části Praha 2 Jana Korsesky ve spolupráci České obce sokolské a městské části. Autoři výstavy Martin Klement a Marcela Mandová připomněli historii všesokolských sletů od toho prvního v roce 1862 až do současného sedmnáctého. Slety byly vždy největším svátkem sokolstva. Výstava tak návštěvníkům de facto připomněla celou historii sokolského hnutí i se všemi místy, kde se všesokolské slety konaly – od Střeleckého ostrova, přes Královskou oboru, Letenskou pláň, strahovský Masarykův stadion, stadion Evžena Rošického, až po Eden, kde probíhají současné slety. Připomenuty byly samozřejmě i slety, které se konaly v zahraničí v době komunistické totality, a které díky zahraničnímu sokolstvu udržovaly v Československu přerušenu tradici.

Autoři výstavy se zaměřili na známé i méně známé kapitoly sletové historie i současnosti. Doufám, že na následujících stránkách najdete řadu témat, která vás zaujmou a připomenou vám i krásné chvíle strávené v Praze v prvním červencovém týdnu roku 2024.

Michal Burian, vzdělavatel ČOS

Vedeme energii těm, kteří ji násobí

Časopis SOKOL – *Vzdělavatelské listy* – samostatná speciální příloha časopisu SOKOL, vydává Česká obec sokolská
 | Adresa redakce: ČOS, tiskové oddělení, Újezd 450/40, 118 01 Praha 1, tel. 257 007 269, e-mail: mburian@sokol.eu
 | Redakce: Jana Horká, Michal Burian | Tisk: Tiskárna V&H Print Hlávko s.r.o. | Informace o časopisu podává a objednávky vyřizuje redakce. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Za věcný obsah článků odpovídají autoři. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky upravovat, krátit nebo komentovat | MK ČR E 17339, ISSN 0489-6718

SLETOVÉ VÝSTAVY

Pro XVII. všesokolský slet bylo připraveno celkem pět výstav. Kromě výstavy *Sedmnáct všesokolských sletů*, jejíž hlavní části najdete na následujících stranách, mohli tedy účastníci sletu shlédnout další čtyři.

race zachytila nejen z výjimečných momentů novodobé sokolské historie. Návštěvníci si mohli připomenout historii všesokolských sletů od roku 1994 do současnosti.

K některým z uvedených výstav se v budoucnu na stránkách *Vzdělávacích listů* jistě ještě vrátíme.

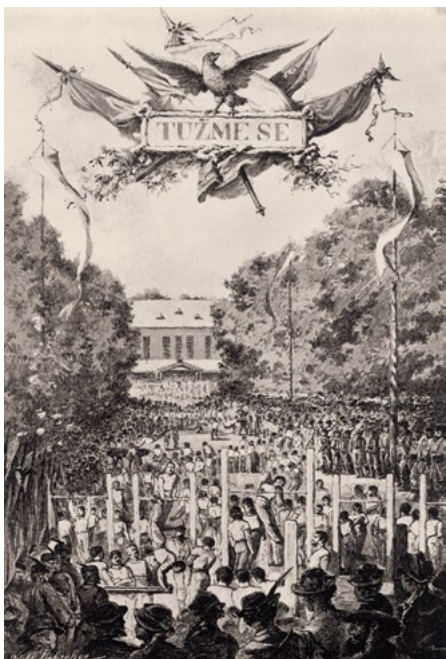
První výstava nazvaná *Nazdar! Sokolové v poslaneckých lavicích* byla slavnostně zahájena v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky již 19. června 2024. Výstava, kterou mohli účastníci sletu navštívit v rámci organizovaných prohlídek Poslanecké sněmovny, připomněla na příbězích řady poslanců – sokolů, že již 162 let trvající historie Sokola je nejen příběhem naší nejvýznamnější tělovýchovné a spolkové organizace, ale fakticky i příběhem boje za samostatný a demokratický stát. Vznikla ve spolupráci ČOS a Archivu Poslanecké sněmovny.

Druhá výstava nazvaná *Armáda a všesokolské slety* byla ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha zahájena 25. června 2024 před budovou Generálního štábu Armády České republiky na Vítězném náměstí. Věnovala se nejen historii sokolské organizace, ale především vzájemným vztahům mezi Sokolem a armádou.

Třetí výstava nazvaná *Jan Podlipný, sokol a starosta Belle Époque* byla zahájena 27. června 2024 před budovou Magistrátu hlavního města Prahy na Mariánském náměstí. Vznikla díky spolupráci ČOS s Národním muzeem a věnovala se jedné z nejvýznamnějších postav historie sokolského hnutí a současně starostovi hlavního města Prahy JUDr. Janu Podlipnému.

Poslední výstava, kterou mohli účastníci sletu shlédnout v průběhu sletového týdne v Michnově paláci Tyršova domu, nesla název *Světlem sletů* a ze svých snímků ji připravila fotografka a členka Vzdělávacího odboru ČOS Marie Brunerová, která dlouhá léta mapuje sokolskou každodennost a pro budoucí gene-

INSPIRACE V ŘECKU A NĚMECKU

Na rok 1882 připadlo dvacetileté jubileum prvního sokolského spolku – Pražské tělocvičné jednoty Sokol. Výbor jednoty se usnesl oslavit tuto událost společným cvičením sokolů ze všech tehdy existujících jednot. Je velmi pravděpodobné, že pro tuto akci, označenou později za I. všesokolský slet, se náčelník pražské jednoty Miroslav Tyrš nechal inspirovat antickými olympijskými hrami. Již z roku 1869 pochází článek Hod olympický, v němž

Tyrš uveřejnil plán Olympie a vyjádřil přání, aby antické hry byly podnětem „získati vlastnímu národu podobných pramenů okřání“. Podnětné mohly být pro Tyrše i slavnosti německých cvičenců – turnerů. Rok po založení Pražské tělocvičné jednoty Sokol se v Lipsku od 1. do 5. srpna 1863 konala už třetí turnerská slavnost, jíž se zúčastnilo kolem 20 000 turnerů.

TYRŠŮV JEDINÝ SLET

Skupinová fotografie zachycuje cvičitelský sbor Pražské tělocvičné jednoty Sokol v době jubilejní slavnosti. Uprostřed lze rozpoznat Miroslava Tyrše. Kolem ramen jej drží František Čížek, který se později stane prvním náčelníkem ČOS. Pro Miroslava Tyrše byl slet v roce 1882 jediným sletem, kterého se osobně účastnil. Nečekaně zemřel dva roky po jeho konání. Symbolicky byl ale Tyrš přítomen i na jiných sletech, například na IX. sletu v roce 1932. Tehdy uplynulo sto let od Tyršova narození. Součástí sletu proto byla výpravná scéna s názvem „Tyršův sen“. Během slavnostní scény X. sletu v roce 1938 se stadionem zase nesl hlas přednášející některé Tyršovy citáty.

VZOR PRO DALŠÍ SLETY

Program jubilejní slavnosti v roce 1882 sestával z částí, které se staly

charakteristickými pro všechny následující všesokolské slety. V centru akce spočívalo masové veřejné cvičení, uspořádané tehdy na Střeleckém ostrově. Na cvičišťě se pochodovalo v mohutném průvodu, jemuž přihlížely davy diváků. Mezi pochodujícími kráčeli i sokolové ze zahraničí a vyjadřovali tak slovanskou sounáležitost. Program se dále neobešel bez společenských zábav, patetických projevů a uměleckých představení – v Novém českém divadle na Vinohradech se například hrálo „vlastenecké drama“ Žižkova smrt od Josefa Jiřího Kolára. Veřejné cvičení na Střeleckém ostro-

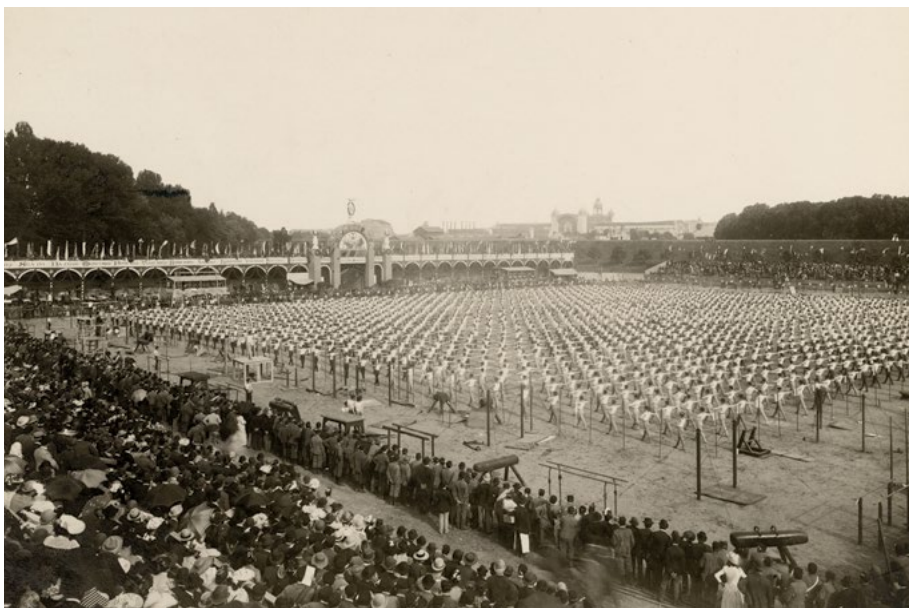
I. VŠESOKOLSKÝ SLET 17. 6. – 18. 6. 1882 STŘELECKÝ OSTROV

vě zachytil „podle skutečnosti“ svého času velmi populární malíř Adolf Liebscher.

VZPOMÍNKA NA SLET

Rok po uplynutí slavnosti byl vydán památník upomínající na tuto událost. Z publikace čítající 332 stran se však jubilejní slavnosti z roku 1882 věnuje pouhých pět stran. Ostatní části památníku vyprávějí o historii Sokola, sokolských jednotách nebo výletech, jež sokolové v uplynulých letech podnikli. Přesto lze tuto knihu považovat za první sletový památník. Jím byla započata dodnes trávající tradice vydávat ke každému sletu výpravnou vzpomínkovou publikaci.

KTERÝ SLET JE DRUHÝ?

II. slet se měl konat již v roce 1887 u příležitosti pětadvacetiletého výročí založení Pražské tělocvičné jednoty Sokol. Úřady ale program sletu výrazně omezily – zakázán byl například průvod Prahou. Pořadatelé se proto rozhodli od sletu upustit a místo něj uspořádali v Českém Brodě tělocvičné závody, jichž se zúčastnili i čeští vystěhovalci z Ameriky. Řádný II. slet se tedy konal až v roce 1891. Roku 1947, když uplynulo 60 let od události v Českém Brodě, uspořádala ČOS vzpomínkový večer na „zakázaný II. všesokolský slet“.

Při této příležitosti byly vydány i reprodukce fotografií z roku 1887, znázorňující příjezd Čechů z Ameriky do Českého Brodu a závody na cvičišti.

DIVÁCI A CVIČENCI

Diváci mohli dění na sletišti sledovat ze dvou tribun. Celkem se jich na tribuny vešlo téměř 8000. K lóžím a místům na sezení odkazovaly bílé, červené, modré, žluté, zelené a fialové tabule odpovídající barvám vstupenek. Většina míst byla ale ke stání. K nim se dochoval i obrázek od Artuše Scheinera, významného českého ilustrátora, jehož bratrem byl Josef Scheiner, zastávající mezi lety 1906 až 1932 funkci starosty ČOS. Zatímco diváci měli své vstupenky na tribuny, cvičenci používali trojúhelníkové odznaky z kartonu pro vstup na cvičišť. Na rubové straně odznaku z muzejní sbírky ČOS se dochovalo i jméno jeho majitele, Čeňka Veselého z Plzně.

LUDVÍK ČÍŽEK – PROJEKTANT SLETIŠŤ

Pro zřízení slavnostního sletového cvičiště byl ustanoven stavební odbor. S ohledem na plánovanou Jubilejní zemskou výstavu v pražské Královské oboře navrhl předseda stavebního výboru Ferdinand Víšek, aby se sletišťe rozprostíralo blízko výstavního areálu.

Vypracování plánů a rozpočtu všech staveb spjatých se sletišťem připadlo devětadvacetiletému jednatele stavebního odboru Ludvíku Čížkovi. Čížek následně projektoval cvičiště také pro slety v letech 1895, 1901, 1907 a 1912. Od něj pochází též ideový návrh na úpravu strahovských lomů pro sletové účely. Na základě těchto Čížkových návrhů se po první světové válce začal stavět strahovský stadion.

VÝSTAVA NA VÝSTAVĚ

II. slet se konal v rámci Jubilejní zemské výstavy, která připomínala sté výročí první průmyslové výstavy v Klementi-

II. VŠESOKOLSKÝ SLET
27. 6. – 30. 6. 1891
KRÁLOVSKÁ OBOŘA

nu roku 1791. Pro výstavní účely vznikl v roce 1891 rozlehlý areál výstaviště v Královské oboře v Bubenči. Dodnes se z Jubilejní zemské výstavy zachovala budova Průmyslového paláce. Sokolové se rozhodli zpestřit výstavu nejen svým sletovým vystoupením, ale také vlastní expozicí. Sokolská výstava se nacházela v dnes již neexistující budově C a svým uspořádáním odpovídala dobovým trendům ve výstavnictví. Jednalo se o první výstavu s tělocvičnou tematikou v Čechách. Také u příležitosti dalších sletů byly pořádány sokolské výstavy, jejichž exponáty se staly základem budoucího sokolského muzea, od roku 1925 umístěného na mnoho let v Tyršově domě.

„NEVZROSTLÉ SVALY“ VE SLUŽBĚ SOKOLA

Od počátku 80. let 19. století se sokolské jednoty ve stále větší míře otevíraly také mládeži. V Sokole se tehdy cvičenci mladší 18 let dělili na starší „dorost řemeslný“ a na mladší „žactvo“. Jeden z důvodů, proč v sokolských jednotách začalo být organizováno cvičení pro mládež, spočíval ve snaze zajistit si budoucí členy. Děti i dospívající byli proto v jednotách systematicky podrobeni fyzické i myšlenkové disciplinaci, aby v dospělosti odpovídali ideálu „pravého“ sokola. Na III. sletu se mužská sokolská mládež poprvé představila publiku. Byl to prý „obraz utěšený, poutající drobností těl těch, kteří již od časného mládí dali nevzrostlé svaly své ve službu myšlenky sokolské“.

ALBUM S FALEŠNOU FOTOGRAFIÍ

Ze III. sletu pořídila Pražská tělocvičná jednota Sokol album fotografií, které věnovala jednomu ze svých členů, herci Národního divadla Jakubu Vojtovi. Vojta, pocházející z jihočeského Zlukova, a uváděný proto také jako Jakub Vojta Slukov, byl v sokolském prostředí velmi oblíben. Nezřídka totiž v jednotách a také na sletech deklamoval svým „krásným hlasem jasného zvonu“ slavnostní proslovy a básně. Album fotografií z roku 1895 obsahuje řadu neznámých snímků ze všesokolského sletu, nejzajímavější je ale úvodní dvojportrét Jindřicha Fügnera a Miroslava Tyrše. Ne-

existuje fotografie, která by zachycovala oba dva zakladatele Sokola. Ve Slukovově albu se tudíž nachází unikátní koláž.

MLUVÍCÍ STADION

Již na předešlém sletu v roce 1891 byl stadion opatřen sokolskými hesly a červenobílými vlajkami, symbolem českoslovanství. Návštěvníci tak stále měli před očima vizualizovány centrální, dobově podmíněné sokolské ideje o národu, občanské společnosti a maskulinitě. V roce 1895 stál sletový stadion již na Letné a promlouval k návštěvníkům zcela shodným způsobem. Obří lunety Františka Ženíška a Jaroslava Preisslera vyjadřovaly sílu mužského pohlaví a odhodlanost sokolů zbavovat „porobený“ národ pout nesvobody. Také hesla upevněná na stadionu jako „Vybijme se!“, „Vlasti služ!“, „Mužně vpřed!“ či „Přeskoč, přelom!“ zapadala do myšlenkové tradice tehdejších sokolů.

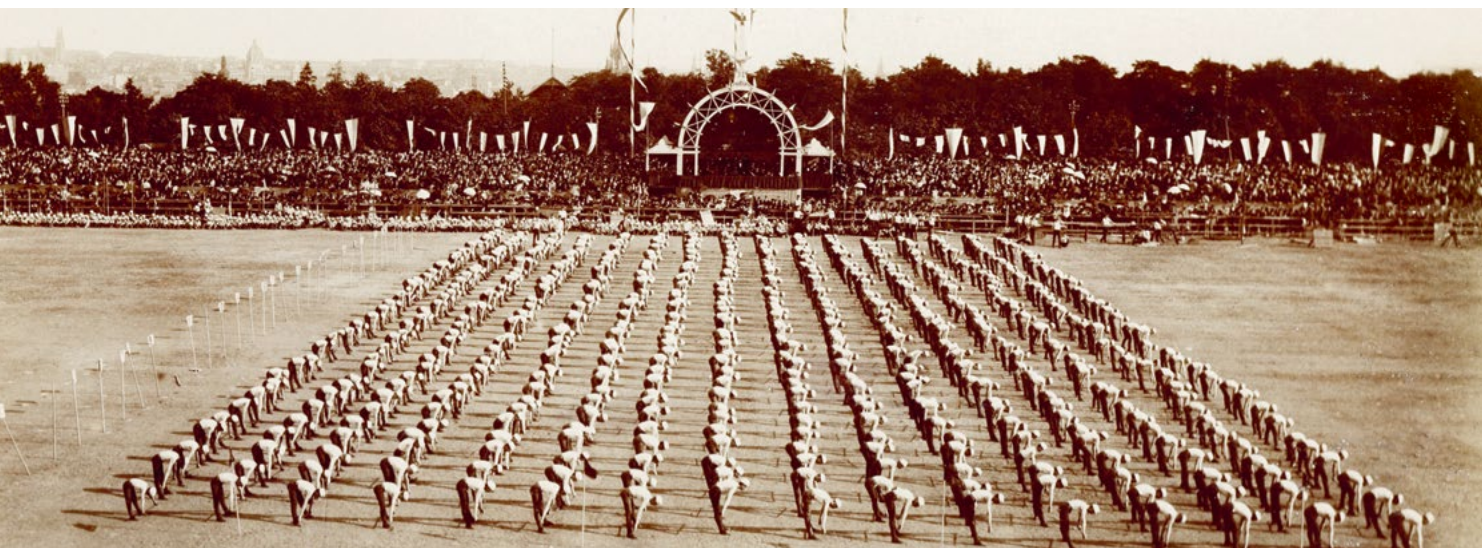
SLÁDEK SOKOLU

Básník a překladatel Josef Václav Sládek sepsal pro III. slet báseň Hoj vzhůru, pestrý Sokole!. Báseň se objevila na titulní stránce červeného čísla časopisu Sokol. Její červené orámování ve striktně černobílém časopise poukazuje na to, jak velký význam jí byl již tehdy přikládán. Ve čtyřech slokách se Sládkovi podařilo pomocí jednoduchých metafor vystihnout jeden z ústředních motivů někdejšího sokolského uvažování: sokolové nejsou obyčejní cvičenci,

nýbrž ochránci českého národa. Později byla báseň zhudebněna a stala se jednou z nejslavnějších sokolských písní.

III. VŠESOKOLSKÝ SLET
29. 6.–1. 7. 1895
LETNÁ

SLAVNÉ KUŽELE

Zatímco předchodí tři slety byly výhradně mužskou záležitostí, na IV. sletu prvně vystoupily také ženy. Jejich skladbu očekávali mužští činovníci „s rozechvěním, úzkostí a obavou“. Panoval strach, že by ženy mohly při nástupu a cvičení udělat chybu, a tím zkompromitovat celý ženský sokolský tělocvik, který se teprve postupně prosazoval. Aby jejich vystoupení mohlo být považováno za úspěšné, muselo se co nejvíce podobat vystoupení mužů. Ženy tudíž nastupovaly „pevným krokem v sražených dvanactistupech“ a jako muži předvedly disciplinovaná masová prostná cvičení. Kužele, s kterými cvičily, se objevily i v dekoraci střední brány cvičiště. Na první vystoupení žen upomínala při X. sletu v roce 1938 poštovní známka.

PROHLÍDKA PRAHY

Pro mimopražské účastníky sletu vydal Svaz československého sokolstva – předchůdce ČOS – průvodce po Praze. Knížka představovala nejvýznamnější pražské památky a sloužila také jako upomínka na sletové dny. Čtenářům doporučovala k návštěvě tytéž pamětihodnosti jako dnešní turistické průvodce: Vyšehrad, Pražský hrad či Staroměstské náměstí. Vybízela ale také k návštěvě Olšanského hřbitova, kde „spí věčný sen zakladatelé Sokolstva Tyrš a Fügner a celá řada nejlepších synů českých, Havlíček, Sladkovský, Grégr a jiní“. Fotografie v průvodci mimo jiné ukazují, jak se Praha v posledních 120 letech změnila. Na obrázcích například chybí Obecní dům nebo Národní památník na Vítkově s obří sochou Jana Žižky z Trocnova.

PRVNÍ SLETOVÉ POGLEDNICE

IV. sletem počíná tradice sletových pohlednic, jednoho z nejrozšířenějších typů suvenýrů, které u příležitosti sletů byly produkovány. Zatímco v roce 1901 byly pohlednice většinou černobílé, vizuálně nepřilíživě atraktivní a někdy i křivě natištěné, mnohé z pozdějších sletových pohlednic se vyznačovaly obsahovou i grafickou nápaditostí. Již při čtvrtému sletu ale některé pohlednice vytvářely speciální série. A již tenkrát byli účastníci sletu upozorňováni, aby využívali jen sletové pohlednice a „rozhodně odmítali různé jiné, jež sice budou vydány s českým zněním a s obrazy sokolskými, které však jsou podnikem většinou závodů nečeských, nám nepřátelských“.

ZDRAVOTNÍCI NA SLETU

S nadšením přijížděli sokolové na slet do Prahy. Přijížděli ale také s různými

IV. VŠESOKOLSKÝ SLET
28. 6. – 1. 7. 1901
LETNÁ

nemocemi, které jim pobyt na sletu mohly zkomplikovat. Jiní účastníci akce onemocněli anebo utrpěli zranění přímo v Praze. Dlouhá cesta vlakem, pochodování a cvičení za horkého letního počasí, špatná strava, únava a stres – to vše činilo sokoly náchylné k fyzickým indispozicím. Sanitární problematikou se během IV. sletu zabýval zdravotní odbor. Jeho pozice v organizačním aparátu byla ale marginální. Stačí porovnat počet jeho členů s počtem členů zábavního či výstavního odboru. Zdravotní odbor IV. sletu však stojí na počátku organizovaného sokolského zdravotnictví, z něhož vycházely důležité podněty pro vývoj českého tělovýchovného lékařství.

JAK HUSITÉ PORAZILI KRÁLE ZIKMUNDA

Původně mělo být součástí V. sletu pódiové vystoupení „rázu ozdobného“. Jelikož se ale pro něj nedostávalo vhodného prostoru, usnesli se organizátoři přenést zamýšlené vystoupení přímo na plochu cvičiště. Tak vznikla sletová scéna, která se stala trvalou součástí programu všech sletů až do roku 1948. Ná-

mětem scény V. sletu se stalo střetnutí mezi husity a králem Zikmundem u Německého, dnes Havlíčkova Brodu v roce 1422. Celé střetnutí bylo velmi originálně koncipováno jako obří šachová partie. Rozdělení dějinných aktérů na černou armádu Zikmunda a bílé husity odpovídalo tehdejšímu českému pojetí dějin, v němž „dobří“ husité bránili český národ proti „zlému“ Zikmundovi.

KAM S NIMI?

Zorganizovat slet, to neznamenalo jen připravit cvičiště a natrénovat cviky, které se na něm budou před-

vádět. Bylo zapotřebí vyřešit také logistické záležitosti, například kde ubytovat tisíce sokolů a sokolek, kteří přijedou do Prahy. Touto otázkou se zabýval ubytovací odbor. Členové odboru jednali s pražskými sokolskými jednotami, školami a různými spolky o možnosti dočasně získat jejich prostory pro ubytování účastníků sletu. Pro účely hromadného přespání se podařilo zamluvit i Průmyslový palác na Výstavišti. Tím však úkoly ubytovacího odboru nekončily. Z celého okolí Prahy musela být dovezena sláma na slamníky. A opatřit se musely také tisíce mýdel, ručníků a džbánů na vodu.

POZOR NA SLETOVÝ ODZNAK!

Od III. sletu v roce 1895 se stalo tradicí razit pro účastníky sletu slavnostní sletový odznak. Autorem odznaku pro V. slet v roce 1907 byl Karel Novák. Za ražbu zodpovídal Ludvík Očenášek, pozapomenutý český vynálezce a bratr Augustina Očenáška, který se výrazně zasloužil o reformu sokolského tělocviku. Sokolové cvičící na sletu museli na svůj sletový odznak dávat dobrý pozor. Ve Věstníku sokolském, ústředních novinách ČOS, se psalo: „Na základě zkušeností ze sletu minulého bude přísně k tomu pohlíženo, by bratr bez odznaku – a byť přísahal, že odznak ztratil – nebyl do cvičiště vpuštěn.“ Bez odznaku tedy nebylo možné na sletu vystoupit.

V. VŠESOKOLSKÝ SLET
28. 6.–1. 7. 1907
LETNÁ

TAKÉ DÍVKY A ŽÁKYNĚ

Na III. sletu v roce 1895 vystoupila vedle dospělých cvičenců poprvé též mužská mládež. Dalšího sletu v roce 1901 se aktivně účastnily již i dospělé ženy. A na V. sletu roku 1907 měly svou premiéru dívky a žákyně. V. slet tak byl prvním sletem, na němž cvičili jak muži, tak ženy všech věkových kategorií. Tato tradice zůstala zachována dodnes.

POMNÍK OTCI NÁRODA

Na programu VI. sletu bylo též odhalení pomníku Františka Palackého, historika titulovaného jako otec národa. Již roku 1897 bylo místo u Palackého mostu určeno ke zřízení pomníku. Soutěž na jeho zhotovení vyhrál Stanislav Sucharda, sám aktivní sokol. Odhalení monumetu za účasti hostů ze slovanských a spřátelených zemí ideálně zapadlo do atmosféry vzrušeného národního vědomí sletových dní. Slavnosti se zúčastnil také český místodržitel František Thun, který tehdy pracoval

na projektu česko-německého národnostního vyrovnání. Němci z českých zemí mu účast na slavnosti zazlívali. Jak by ne, když poslanec Karel Kramář u pomníku prohlášoval, jak je český národ silný a Němci se ho bojí.

ODVÁŽNÁ NAHOTA

Pro VI. slet byla připravena scéna s názvem Marathon. Vyprávěla o vítězství Řeků nad Peršany a její součástí tvořil také závod v pětibojí. Série pohlednic, která odkazovala na téma scény, se ikonograficky naprosto vymyká z tradice sletových suvenýrů. Jednak na obrázcích chybí jakákoliv sokolská symbolika, jednak jsou mužská těla zobrazena v téměř erotizující nahotě. Také během scény se účastníci pětiboje svlékli před diváky donaha a zakryté měli jen slabiny. Obecenstvo se tak mohlo „plně kochat krásou jejich“. Marathon byl později považován za nejnápaditější a nejvíce efektní ze všech sletových scén. Dnes jej lze vnímat jako zvláštní projev sokolského estetického cítění.

VZÁCNÍ HOSTÉ

Do Prahy se na slet přijelo podívat množství významných zahraničních osobností. Tiskoviny z prostředí ČOS a periodika sympatizující se Sokolem o nich často informovaly. Zástupci cizích zemí totiž zvyšovali prestiž akce a symbolizovali přátelské vztahy mezi svým národem a Čechy. V ateliéru slavného fotografa Františka Drtikola vznikla série portrétů některých těchto hostů. Je mezi nimi například prezident Unie francouzských gymnastů Charles Cazalet, významný ruský lékař Vladimír Michajlovič Bechtěrev nebo zástupci Petrohradu Kuzmin-Karavajev, Archangelskij a Vasiljev. Obzvláště přítomnost hostů z francouzské republiky a carského Ruska – dvou rivalů habsburské monarchie – byla pro ČOS klíčová.

DARY OD PŘÁTEL

Čtyři roky před konáním VI. sletu se ustanovil Svaz slovanského so-

kolstva, zastřešující sokolské organizace různých zemí. VI. slet byl tudíž pojímán také jako první slet tohoto svazu. Pro významné delegáty slovanských zemí uspořádala ČOS uvítací večer v Obecním domě. Účastnili se jej i zástupci Anglie, Francie či Belgie, tří států považovaných činovníky ČOS za spřátelené. Při uvítacím večeru převzala ČOS od svých zahraničních přátel četné dary, mezi nimi i reliéf od proslulého chorvatského sochaře Ivana Mestroviče, umístěný dnes v jedné z tělocvičen Tyršova domu.

VI. VŠESOKOLSKÝ SLET
27. 6. – 1. 7. 1912
LETNÁ

MASARYK NA SLETU

VII. sletem počíná éra prvorepublikových sletů. Svým programem a průběhem navazovaly na slety před první světovou válkou, novinkou však byla například přítomnost hlavy státu mezi diváky. T. G. Masaryk v roli prezidenta navštívil nejen VII. slet v roce 1920, ale také VIII. slet v roce 1926 a IX. slet v roce 1932. Při VII. sletu jej v prezidentské lóži sletového stadionu na Letné zachytil malíř Hugo Boettinger. Masaryk se rád prezentoval jako přítel sokolů, sympatie choval ale také k ostatním tělovýchovným organizacím. V roce 1927 například sledoval průběh II. dělnické olympiady

československé a o dva roky později zavítal na Svatováclavské dny orelstva.

SLAVNOSTNÍ HUDBA

Při nástupu mužů k prostným cvičením zněl sletišťem pochod V nový život, jež skladatel Josef Suk zkomponoval v roce 1919 a věnoval Sokolu. Při úvodních fanfárách pochodu se prý rozhrnuly opony vstupních bran sletového stadionu „a v okamžení, kdy fanfáry přešly v pochod, členstvo vykročilo“. Sukova dynamická hudba tak ještě navýšila účinek nástupu přibližně desetitisíce cvičenců, kteří se „mocně řítily vpřed“. Josef Suk se s pochodem V nový život přihlásil i na olympijské hry, které se v roce 1932 konaly v Los Angeles. Tenkrát se na hrách soutěžilo také v uměleckých disciplínách a Suk za svůj pochod obdržel stříbrnou olympijskou medaili.

MOMENTKY DR. DESIDERIA

Na schůze výboru VII. sletu chodil kromě činovníků ČOS také Dr. Desiderius, který měl za úkol portrétovat účastníky schůzí pro zamýšlené sletové pohlednice. Pod pseudonymem Dr. Desiderius se neskryvá nikdo jiný než malíř a karikaturista Hugo Boettinger. Jak sám uvedl, na schůzích vytvořil „řadu veselých portrétů, quasi karikatur“. Věrně odrážejí atmosféru jednání a také typické rysy jejich účastníků. Na obrázcích lze vidět například starostu ČOS Josefa Scheinera, tvůrce architektonické výzdoby sletišť Aloise Dryáka či náčelníka ČOS

Jindřicha Vaníčka, labužnícky pokušujícího viržinko. V odrazu zrcadla zachytil Boettinger i sebe sama.

SLETOVÝ BYZNYS

V průběhu desetiletí nabývaly slety na velikosti, a tím i na výnosnosti. Vedle vstupenek se prodávaly také nejrůznější suvenýry, které mezi desítkami tisíc návštěvníků nacházely mnohé kupce. Škála suvenýrů se neustále zvětšovala, jejich umělecká kvalita ale kolísala. K VII. sletu byla například vyrobena série hrníčků, při pozdějších sletech se mimo jiné prodávaly také sletové tabatěrky, cigarety, šátky, kapesníčky, tužky či rozmanité figurky.

VII. VŠESOKOLSKÝ SLET
27. 6. – 30. 6. 1920
LETNÁ

NOVÉ SLETIŠTĚ

Od roku 1912 se zvažovalo přesunout všesokolské slety z Letné na Strahov. Se stavbou stadionu na Strahově se ale začalo až po první světové válce. Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy financovalo pozemní práce, ke kterým byly využity i dva lžicové bagry a nákladní vlaky. Za výstavbu komunikací zodpovídala Obec pražská, zatímco z financí ČOS se platila výstavba dřevěných tribun kolem cvičiště, na které se podle propočtů mělo vejít 14 400 cvičenců v 90 řadách o 160 členech. Majitelem strahovského pozemku byl stát,

proto se dřevěné tribuny po ukončení sletu zbořily a cvičiště se propůjčovalo k jiným akcím. Hned v roce 1927 se tu například konala II. dělnická olympiada Svazu dělnických tělocvičných jednot. O dva roky později tu probíhaly Svatováclavské dny orelstva.

PRŮVODY A NÁSTUPY

Nástup cvičenců a cvičenek na strahovské cvičiště byl přísně organizován. Kde dnes stojí strahovské vysokoškolské koleje, byly v roce 1926 umístěny šatny. Prostor mezi nimi sloužil jako seřadiště. Odtud cvičenci vstupovali tzv. bránou borců do stadionu a za pomoci vytyčovatelných nástupů vyplňovali souměrně plochu cvičiště. Organizovaně se také odcházelo. Ne vždy však příchod či odchod účinkujících probíhal zcela bezchybně. Například v první sletový den byl odchod 14 000 cvičenek „pokažen opomenutím vedoucího jednoho oddílu včas vykročit“. Cvičenky ale v onen den bojovaly také s počasím. Kvůli prudké bouři už na seřadišti zcela promokly a po příchodu na stadion cvičily po kotníky v loužích.

VTIPY O SOKOLU

V ČOS panoval dříve rozpolcený postoj k humoru. „Zdravý sokolský humor“ byl sice podporován, nesměl se ale zvrhnout do takové podoby, aby ohrožoval „ušlechtilý ráz“ Sokola. Značná upjatost byla typická zejména pro sokolské no-

viny. Sami redaktoři si uvědomovali, že v těchto tiskovinách působí ČOS jako spolek „nenapravitelných škarohlídů a dřevních mravokárců“. Usilovali proto o „více radostnější nálady“ v sokolských periodikách. Nikdy ale nezašli tak daleko jako vydavatelé Humoristických listů, kteří u příležitosti VIII. sletu celé jedno číslo věnovali Sokolu. Šíravé, provokativní a lascivní karikatury tu byly přesným opakem ideálu „zdravého sokolského humoru“.

POHLEDNICE OD UMĚLCŮ

Knihkupectví a nakladatelství ČOS vydalo ke sletu sérii pohlednic s ob-

VIII. VŠESOKOLSKÝ SLET
3. 7. – 6. 7. 1926
STRAHOV

rázky od tehdejších populárních akademických malířů, jakými byli Bedřich Blažek, Viktor Krupec, Richard Landa, Alfons Mucha či Oldřich Cihelka. Na pohlednicích jsou srozumitelným způsobem ztvárněny jak postavy sokolů, tak sokolská symbolika. Oproti starším sletovým pohlednicím vyjadřují obrázky rovněž přesvědčení, že v Sokolu mají své místo obě pohlaví i všechny generace. Kromě oficiálních pohlednic ČOS se na trhu opět objevily i „cizí“ sletové pohlednice. Sokolové a sokolky byli proto vyzváni, aby „dali výhost cizímu“ a kupovali pouze pohlednice opatřené ochrannou sletovou známkou.

první tělocvičné jednoty. IX. slet, pořádaný v onom roce, byl tudíž monumentální Tyršovou oslavou. ČOS například vydala soubor fotografií s reprodukcemi Tyršových portrétů. Tyrš se stal hlavním motivem také četných jiných upomínkových předmětů, stejně jako sletové scény nazvané příznačně Tyršův sen. Sletová scéna, jež vyvrcholila patetickou apoteózou Tyrše, byla zároveň reminiscencí na sletovou scénu Marathon z roku 1912.

VÝZKUMNÝ MATERIÁL

Desetitisíce sokolů a sokolek, kteří se sjeli na slet do Prahy, byly v očích odborníků na tělovýchovné lékařství ideálním objektem k výzkumu. Lékaři angažující se v ČOS spojili své síly s univerzitními kolegy a ve speciálních výzkumných stanicích na sletišti měřili vybrané cvičence a cvičenky, zkoumali výkon jejich srdce, zjišťovali hladinu kyslíku v krvi, zajímali se o jejich dřívější zranění a pořídili na 400 rentgenových snímků. Pro bádání v oblasti tělovýchovného lékařství byly na sletu získány natolik důležité poznatky, že při X. sletu v roce 1938 a při XI. sletu v roce 1948 se podobná výzkumná akce zopakovala.

STÁLE NEDOKONČENÝ

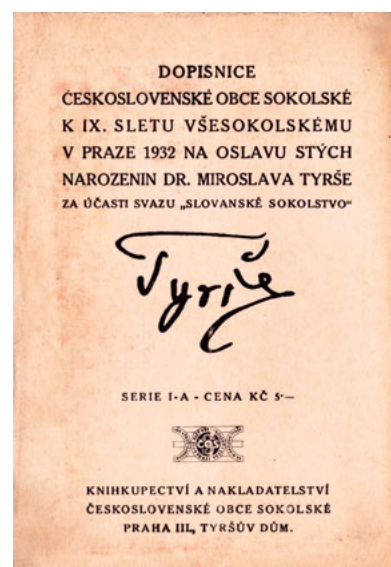
Ani pro IX. slet v roce 1932 nebyl strahovský stadion hotový. Teprve v roce 1930 byla totiž vypsána soutěž na definitivní úpravu někdejších strahovských lomů. Vítězem soutěže se stal člen ČOS Alois Dryák, který byl poté pověřen projektovými pracemi na centrálním stadionu strahovského komplexu. Všechny tribuny stadionu byly opět provizorně postaveny ze dřeva. Pevné zdivo měla pouze střední část západní tribuny s prezidentským salonkem a prezidentskou lóží. Oba dva prostory pro prezidenta vyplňoval stylový ocelový nábytek. Veškeré tribuny se natrvalo podařilo vybudovat až ke sletu v roce 1948.

NOVÝ ODĚV PRO ŽÁKYNĚ

Oděv, v němž cvičenci vystupovali na sletech, se vyvíjel a proměňoval. K IX. sletu byl vytvořen nový cvičební úbor pro žákyně. Sestával z červeně lemovaného živůtku, ke kterému bylo možné knoflíky připnout červenou sukni. Ve stejném úboru cvičily žákyně i na X. sletu v roce 1938 a na XI. sletu v roce 1948. Stále tedy žijí lidé, kteří s tímto úborem mají spojeno své první sletové vystoupení.

VŠUDYPŘÍTOMNÝ TYRŠ

Na rok 1932 připadlo sté výročí narození Miroslava Tyrše, spoluzakladatele

IX. VŠESOKOLSKÝ SLET
 3. 7.-6. 7. 1932
 STRAHOV

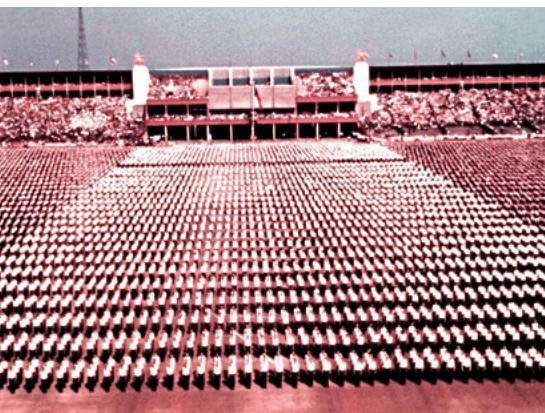

NEZNÁMÉ FOTOGRAFIE

Vlastnit fotoaparát nebylo v první polovině 20. století samozřejmostí. Přibývalo však lidí, kteří si tuto technickou vymoženost mohli dovolit. Díky tomu během sletů ve stoupající míře vznikaly soukromé fotografie. Na rozdíl od oficiálních fotografií propagačního rázu není jejich kvalita vždy nejlepší, umožňují ale nahlížet slety z perspektivy jednotlivých návštěvníků. Kromě toho často zachycují zajímavé, nepříkrášené detaily ze cvičiště, hlediště nebo okolí stadionu. Mnohé z těchto fotografií, jako například fotografie na tomto panelu, ještě nikdy nebyly veřejně publikovány.

BUDOVAT A BRÁNIT

Ze sletové scény nazvané Budovat a bránit se nedochovalo mnoho fotografií. Často jsou navíc velmi nekvalitní. Je to dáno tím, že sletová scéna byla v roce 1938 uváděna až večer, když padla tma. Muselo se tedy pracovat se

speciálním umělým osvětlením, které ztěžovalo pořizování fotografií. Pořádat scénu pozdě večer mělo i své výhody. S dostatečným předstihem se například mohly připravit monumentální kulisy. Na 3000 komparsistů dávalo svým vystoupením divákům najevo, že to jsou především sokolové, kdo budují republiku a brání ji proti barbarským nepřítelům. Podobně jako mužská sletová prostná Přísaha republiky byla i sletová scéna reakcí na tehdejší mezinárodní politickou situaci.

NEJVĚTŠÍ SLETOVÁ PROSTNÁ V DĚJINÁCH

Celkem třikrát byla na X. sletu uvedena mužská prostná cvičení nazvaná Přísaha republiky. Cvičky pro tuto skladbu sestavil František Pecháček. Nejdříve cvičenci vyjadřovali svými pohyby jednotu Československa, následně se sklopenými hlavami uctili padlé za vlast a nakonec znázorňovali bojová cvičení. Celé vystoupení vyvrcholilo mohutným chorálem. Nikdy předtím ani nikdy poté necvičilo během jedné skladby tolik sokolů – bylo jich téměř 30 000. V době napjaté mezinárodní situace měla Přísaha republiky na diváky mimořádný účinek, stala se ovšem také předmětem kritiky. Na stadionu bylo například příliš mnoho cvičenců, než aby mohly vyniknout některé tělocvičné prvky.

MEZINÁRODNÍ PROPAGACE

Do přípravy všesokolského sletu bylo poprvé v dějinách zapojeno rovněž samostatné propagační oddělení. Jako cíl si vytklo co nejpozitivněji prezentovat slet v zahraničí. Za tímto účelem propagační oddělení záměrně zveličovalo pozici sletu jak v mezinárodním, tak v československém kontextu. K propagaci byla využívána veškerá tehdy dostupná média včetně filmu a rozhlasu. Barevných brožur s motivem masového, perfektně prováděného prostného cvičení vydalo propagační oddělení na 750 000 výtisků v 16 jazykových mutacích. V cizině je distribuovaly tamější cestovní informační kanceláře a různé cestovní organizace.

X. VŠESOKOLSKÝ SLET
1. 7. – 6. 7. 1938
STRAHOV

DEMOKRACIE VERSUS KOMUNISMUS

Slet se konal v době, kdy již v Československu byla u moci komunistická strana. Mnoho sokolů a sokolek muselo tehdy ČOS opustit a místo nich se do jednot dostali lidé sympatizující s novým režimem. Na XI. sletu se tak střetávalo demokratické přesvědčení se socialistickou vizí budoucnosti. Na jedné straně mnozí sokolové, kteří zůstali oddáni hodnotám první republiky, demonstrovali zejména během průvodu Prahou svůj nesouhlas s novým politickým uspořádáním v Československu. Na straně druhé vytvářeli například jugoslávští cvičenci na sletišti obrazce pěticípých hvězd. Poprvé se sletu zúčastnili také „fyskulturníci“ ze SSSR, prezentující divákům zvláštní akrobatické cviky na motocyklech.

DVA PAMÁTNÍKY

Na rozdíl od předešlých sletů nebyl k XI. sletu vydán jeden památník, ale rovnou dva – oba však v zahraničí a oba dlouho po sletu. Teprve v roce 1967 vydal Sokolský pomocný výbor v New Yorku zkrácený otisk původní sazby, která byla v Československu rozmetána. O jedenáct let později bylo z popudu Marie Provazníkové, někdejší náčelnice ČOS, publikováno další zkrácené vydání, doplněné ale o řadu nových textů. Toto vy-

dání vyšlo u příležitosti curyšského sletu Ústředí československého sokolstva v zahraničí. Po rozpuštění ČOS v Československu se Ústředí snažilo v zahraničí udržet sokolský odkaz a pokračovalo také v tradici konání sletů.

VLADIMÍR LUDVÍK JEDE NA SLET

Soubor průkazek Vladimíra Ludvíka, náčelníka Tělocvičné jednoty Sokol Bašnice, dokumentuje, jak se během let vyvinula sletová byrokracie. Ludvík se na slet vydával se štosem průkazek. Na svůj členský průkaz měl vystavenou sletovou legitimaci, která mu umožňovala slevu na vlak. Kromě toho byl držitelem sletové průkazky opravňující ho k nošení sletového odznaku. Konečně si s sebou vezl také dva sletové průkazy, na nichž měl vytištěno datum vystoupení na cvičišti a také přesné místo v šatnách.

VÁLKA NA CVIČIŠTI

Po první světové válce bylo běžné, že na sletech vystupovala s vlastním programem také československá armáda. To, co však předvedla armáda na XI. sletu v rámci armádního dne, byla značně agresivní paramilitaristická show. Motocyklisté a běžci včetně Emila Zátopka předváděli, jak se v boji co nejrychleji odevzdávají zprávy, pak se zdolávaly překážkové dráhy, následně se „rozštěkaly kulometry, zaduněla děla a zem se

otřásla výbuchy granátů“. Z nebe seskakovali parašutisté, zatímco plamenomety zapalovaly nepřátelské hangáry. Celému představení, jež mělo vyjadřovat odhodlanost k obraně svobody lidu, přihlížel i prezident Klement Gottwald v důstojnické uniformě.

XI. VŠESOKOLSKÝ SLET
30. 6. – 8. 7. 1948
STRAHOV

Členské přísp.

-1946		1947		1948	
podpis	dat.	podpis	dat.	podpis	dat.
1. ZAPLACENO		1. ZAPLACENO		1. ZAPLACENO	
2. ZAPLACENO		2. ZAPLACENO		2. ZAPLACENO	
3. ZAPLACENO		3. ZAPLACENO		3. ZAPLACENO	
4. ZAPLACENO		4. ZAPLACENO		4. ZAPLACENO	
5. ZAPLACENO		5. ZAPLACENO		5. ZAPLACENO	
6. ZAPLACENO		6. ZAPLACENO		6. ZAPLACENO	
7. ZAPLACENO		7. ZAPLACENO		7. ZAPLACENO	
8. ZAPLACENO		8. ZAPLACENO		8. ZAPLACENO	
9. ZAPLACENO		9. ZAPLACENO		9. ZAPLACENO	
10. ZAPLACENO		10. ZAPLACENO		10. ZAPLACENO	
11. ZAPLACENO		11. ZAPLACENO		11. ZAPLACENO	
12. ZAPLACENO		12. ZAPLACENO		12. ZAPLACENO	

Sestra Vladimír Ludvík
Bratr
jest od r. 1930 členem
Tělocvičné jednoty Sokol Bašnice
Sokolská župa Jičínská-Čížkova
Hlavní výbor Sokolstva v zahraničí
Mír Lidu
jedenáctel
starosta

SOKOLSTVO V EXILU

Bezprostředně po skončení XI. všesokolského sletu volení členové předsednictva rezignovali. Ačkoliv název Sokol existoval i nadále, tradiční organizace tímto de facto zanikla. Přijetí zákona o organizaci tělesné výchovy a sportu v prosinci 1952 znamenalo zrušení jednotné organizace Sokol. Sokolská organizace přestala po devadesáti letech existovat. Komunisté největší český národní spolek zlikvidovali. Sokol a jeho ideály ale přesto žily dál. Již po nástupu komunistů k moci v roce 1948 tisíce

sokolů a sokolek emigrovaly z republiky do zahraničí. Nově příchozí emigranti posílili v mnoha tradičních zahraničních jednotách skomírající sokolskou činnost, stejně tak jako další vlna emigrace, která přišla po roce 1968.

I. SLET: VÍDEŇ, 6.–9. ČERVENCE 1962

První sokolské jednoty vznikaly již v uprchlických táborech v Německu a Itálii. Poslední svobodně zvolený starosta Československé obce sokolské Antonín Hřebík odcestoval z republiky už v květnu 1948, a proto byl z titulu své bývalé funkce požádán, aby se ujal organizace zahraničního sokolstva. V roce 1952 zahájilo činnost Ústředí československého sokolstva v zahraničí, které sdružovalo všechny jednoty působící mimo Československo. V čele se stárostou Antonínem Hřebíkem, náčelníci Marií Provazníkovou a místostarostou Jurajem Slávikem rozvíjelo bohatou činnost. Ke stému výročí založení Sokola se uskutečnil v roce 1962 první zahraniční slet ve Vídni.

II. SLET: MONTREAL, 1.–2. ČERVENCE 1967

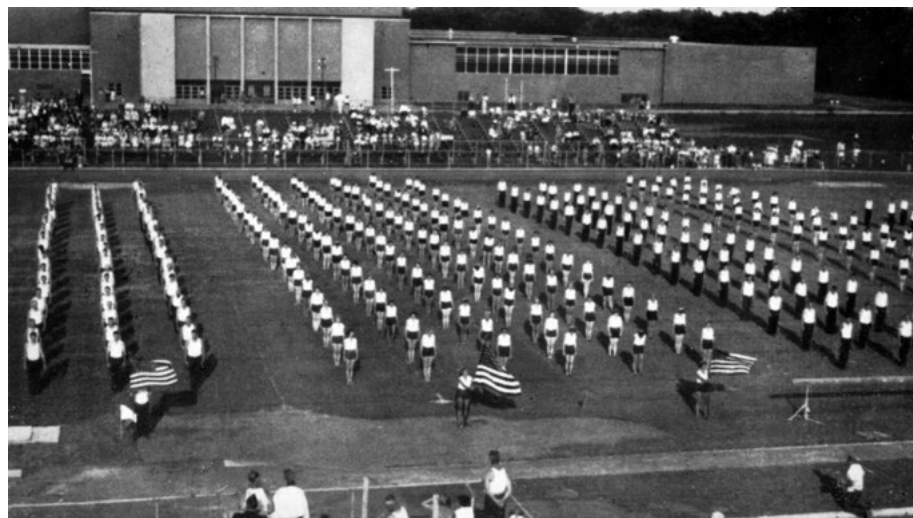
Sokolové se setkávali napříč kontinenty, pořádali župní slety, letní tábory, srazy a cvičitelské kurzy. Mimo sokolská cvičení organizovali v jednotách tradiční sokolské šibřinky, ale i jiné slavnosti, posvícení a plesy. Pět let po úspěšném I. sletu se konal v rámci světové výstavy EXPO 67 v kanadském

Montrealu II. sokolský slet. Probíhal přímo na výstavišti v rámci , na nichž se sešla většina sokolských a krajanských spolků z USA, Kanady i dalších států světa. Soutěže i hlavní vystoupení řídili náčelník a náčelnice Ústředí československého sokolstva v zahraničí Jan Waldauf a Marie Provazníková.

III. SLET: VÍDEŇ, 1.–3. ČERVENCE 1972

Po deseti letech nastupovali v roce 1972 sokolové z celého světa, navzdory obrovským vzdálenostem, opět ve Vídni, ve městě s nejbližší sokolskou jednotou od hranic totalitního Československa. Sletu se poprvé účastnili sokolové z Austrálie. Hlavní sletový den se konal netypicky v uzavřené dvoraně vídeňské Stadthalle. Slet se uskutečnil v roce 110. výročí založení sokolského hnutí a čtyři roky poté, co došlo k pokusu o obnovu Sokola v době Pražského jara 1968. Tuto snahu ukončil v srpnu příjezd sovětských tanků a okupace Československa. Sokolové z celého světa přijali krátce po sletu Sokolský manifest, vyzývající mimo jiné k vytvoření tlaku svobodného světa na Sovětský svaz k odchodu jeho vojsk z Československa.

IV. SLET: CURYCH, 2.-5. ČERVENCE 1976

IV. slet překonal v roce 1976 veškerá očekávání. Počtem cvičenců, diváků i celkovou atmosférou se stal dosud neúspěšnějším zahraničním sletem. Poprvé v historii zahraničních sletů se v únoru a březnu uskutečnily Zimní sletové hry. Ve švýcarském Unteribergu probíhaly soutěže v obřím slalomu, v bavorském Jachenau pak závody v běhu na lyžích. Hlavní sletový den sledovalo 4. července více než 7000 nadšených diváků. Slet byl zakončen III. sjezdem československého sokolstva v zahraničí. Krátce před sletem se zahraniční sokolové již potřetí sešli v rakouském Oetzu, kde si od roku 1974 připomínají úmrtí zakladatele sokolského hnutí Miroslava Tyrše. Tuto akci pořádají dodnes zahraniční sokolské jednoty.

V. SLET: VÍDEŇ, 2.-5. ČERVENCE 1982

V roce 100. výročí prvního všesokolského sletu a 150. výročí narození zakladatele Sokola Miroslava Tyrše hostila V. zahraniční slet již potřetí rakouská Vídeň. Slet se těšil mimořádné pozornosti. První den přijal sokolskou delegaci prezident Spolkové republiky Rakousko Rudolf Kirchschläger. Současně se sletem se ve Vídni konala celá řada dalších

akcí československého demokratického exilu. V bývalém koncentračním táboře Mauthausen si sokolové připomněli odhalením pamětní desky 40. výročí atentátu na Reinharda Heydricha a sokolské oběti nacistických represí. Průběh sletu přenášely i rozhlasové stanice Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. Jejich prostřednictvím je mohly prožívat i tisíce sokolů a sokolek v totalitním Československu.

VI. SLET: CURYCH, 3.-7. ČERVENCE 1986

Curych vítal sokoly v roce 1986 stejným heslem jako letenský stadion při VII. všesokolském sletu v roce 1920. Tyršovo „Tam svět se hne, kam se síla napře“ symbolizovalo více než co jiného skutečnost, že zahraniční sokolové dokázali po dlouhých 40 let uchovat odkaz zakladatelů hnutí a předat ho dalším generacím. Sletu se vůbec poprvé zúčastnili sokolové ze všech zemí světa, kde hnutí působilo, včetně Argentiny a Jihoafrické republiky. I přes déšť provázející sletová vystoupení se představilo více než 1000 cvičenců. I poslední zahraniční slet před pádem železné opony tak skončil úspěchem.

VII. SLET: PAŘÍŽ, 5.-8. ČERVENCE 1990

Pařížský slet se připravoval v atmosféře blížícího se pádu východoevropských totalitních režimů. Záštitu nad ním převzal starosta Paříže a budoucí

francouzský prezident Jacques Chirac. V průběhu roku 1989 se i v Československu scházeli bývalí představitelé Sokola, a dokonce se na slet nacvičovalo. Bezprostředně po 17. listopadu 1989 začali sokolové usilovat o obnovu své organizace. V lednu 1990 se na pražském Výstavišti na ustavujícím sjezdu Československé obce sokolské sešlo na 3000 sokolů. Spontánně se začaly obnovovat sokolské jednoty a záhy i župy. Na slet v Paříži tak mohli v roce 1990 poprvé svobodně zavítat i sokolové z Československa. Díky tomu se poslední ze zahraničních sletů stal po roce 1948 poprvé sletem „všesokolským“.

SLETY
V ZAHRAŇIČÍ

ZNOVU NA STRAHOVĚ

Stanout po 46 letech na značkách na Strahově bylo pro sokolky a sokoly více než symbolické, prakticky to znamenalo připravit plochu stadionu pro sletová vystoupení. Pro cvičení byla vytyčena zmenšená čtvercová plocha 96 x 96 značek, spolu se značkami pomocnými jich bylo osazeno celkem 10 700. Pro ozvučení bylo využito 72 ze 112 zemních reproduktorů, které se uplatnily dle návrhu A. Očenáška již ve 30. letech 20. století. Slavná Brána borců byla zúžena a architektonicky provedena v barvách národní trikolory. Povrch cvičiště tvořil žlutý písek, který kontrastoval se cvičebními úbory a umocňoval výtvarné řešení hromadných skladeb.

NÁVRAT DO PRAHY

Zahraniční sokolstvo se na XII. všesokolský slet připravovalo velmi poctivě. Vyslání zástupci se v Praze účastnili ústředních nácviků hromadných vystoupení, členové náčelnictev ČOS vyjžděli do ciziny, aby se zvládnutím skladeb pomáhali. Celkem se XII. všesokolského sletu zúčastnilo 11 zahraničních sokolských organizací, na Strahově aktivně cvičilo přes 1200 zahraničních účastníků. Našli bychom mezi nimi zástupce z Ameriky, Austrálie, Slovenska, Bulharska, Polska, Srbska, Ruska, Slovinska, Švýcarska i dalších zemí.

CO SI OBLÉCI?

V rámci příprav sletu byla ustavena tzv. krojová komise, které připadl úkol zajistit jednotný oděv, jímž by se Sokol prezentoval navenek. Nový oděv odpovídal tehdejší módě, zároveň však odkazoval na tradici sokolského kroje, jehož exemplářů bylo ale počátkem 90. let 20. století mezi členskou základnou málo. Nejvýraznější prvek kroje – červená košile – byl však tentokrát upozaděn. Proces výběru materiálů i následné výroby ovlivňovala hospodářská situace porevoluční doby. Oděv měl sloužit pouze pro účely XII. všesokolského sletu, mnozí členové Sokola ho ale oblékají dodnes.

MASKOT SLETU

XII. všesokolský slet v roce 1994 byl prvním všesokolským sletem, který měl svého maskota. Jeho autorem byl akademický malíř Stanislav Holý, tvůrce scénografie oblíbeného pořadu České televize Studio Kamarád. Sletový maskot doplňoval propagační materiály a grafiku sletu, objevil se i na speciálních sletových známkách, vesele pobíhal přímo na Strahově během programů hromadných skladeb. Po dlouhá léta zůstával jediným takovým maskotem – až do letošního XVII. všesokolského sletu, na kterém se mohou cvičenci i diváci těšit na Sokola Pepíka.

XII. VŠESOKOLSKÝ SLET
1. 7. – 6. 7. 1994
STRAHOV

PREZIDENTSKÁ TRADICE

Účast hlavy státu na všesokolském sletu i přijetí sokolů na Pražském hradě bylo v minulosti nedílnou součástí sletových dnů. Na „prezidentskou tradici“ navázal již v roce 1994 Václav Havel, když přijal sokolskou delegaci a posléze se osobně dostavil na Strahov. Nejinak tomu bylo v roce 2000. Sokolskou delegaci na Hradě tvořili jednak zástupci všech sletových skladeb, jednak představitelé ČOS, čelní pracovníci sletového výboru, zástupci žup a zahraničního sokolstva. V sobotu 1. července pak Václav Havel opět usedl na tribunu strahovského stadionu a osobně sledoval hlavní sletový program.

NÁRODNÍ DNY SPORTU A KULTURY

Národní dny sportu a kultury korespondovaly s akcí Praha – Evropské město kultury roku 2000, kterou vyhlásila Rada ministrů EU. Vše nakonec vyvrcholilo XIII. všesokolským sletem. První velkou akcí projektu byla sportovní show Pohyb je život, jíž se zúčastnili i sokolští sportovci. Program byl opravdu bohatý, zahrnoval kupříkladu turistický sraz, vystoupení folklorních souborů, sportovní hry, ale i potápěčské akce či kynologické soutěže. Sokol, který byl iniciátorem Národních dnů, ukázal možnosti vzájemné spolupráce za účelem rozvoje sportu a pohybu.

NÁRODNÍ VEČER

V sobotu 1. července se na Strahově uskutečnil Národní večer – kompono-

vaný program pod širým nebem, který navazoval na historii oblíbených sletových scén. Šlo o dynamické ukázky ze všech oblastí činnosti Sokola. Název večera byl inspirován galavečery světových gymnastů. Hlavním motivem celého večerního programu se stal kultivovaný pohyb, žánrová bohatost, vše efektivně umocněno hudbou a osvětlením. Všichni, kteří se na organizaci programu podíleli, dokázali naplnit heslo XIII. všesokolského sletu – Slet dobré vůle a naděje.

SLETOVÝ BĚH TERRYHO FOXE

Humanitární Běh Terryho Foxe v Letenských sadech se odehrál 27. června a stal se nedílnou součástí sletového programu. Záštitu nad během převzal tehdejší primátor hlavního města Prahy Jan Kasl. ČOS byla hlavním organizátorem těchto charitativních běhů, cílem bylo získat příspěvky na výzkum rakoviny. V rámci sletového běhu si účastníci mohli zvolit ze tří různě dlouhých tras – 900 metrů, 2000 metrů či 2800 metrů.

XIII. VŠESOKOLSKÝ SLET
30. 6.-2. 7. 2000
STADION E. ROŠICKÉHO
STRAHOV

Všemi trasami nakonec proběhlo 459 běžců. Součástí akce byl i doprovodný kulturní program nebo přehlídka některých sletových hromadných skladeb.

OBNOVENÍ SLETOVÝCH ŠTAFET

Sletová štafeta ve dnech 23.–25. září 2005 symbolicky odstartovala nadcházející sletový rok. Navázala tak po 58 letech na tradici rozestavného běhu a štafety z let 1938 a 1948. Štafeta vyrazila z Tyršova domu k „přenocování“ do pražských sokolských jednot. Během víkendu pak postupně putovala 14 hlavními trasami do koncových žup. Mapu sletové štafety bylo možné sledovat online. Přímo v Praze se v rámci startu štafety uskutečnila tzv. miniš-

tafeta – na ploše nádvoří Tyršova domu byla znázorněna mapa České republiky s trasami štafety, po kterých kurýři roznesli kolíky do sídel žup v mapě vyznačených.

SLET PRO VŠECHNY

Součástí I. programu hromadných skladeb XIV. všesokolského sletu bylo vystoupení handicapovaných sportovců Spastic Handicap, které jasně ukázalo, že i lidé s postižením mohou sportovat, být aktivní a dosahovat skvělých sportovních výkonů. Divákům se představili úspěšní reprezentanti České republiky, medailisté paralympijských her, držitelé mistrovských titulů v cyklistice a lukostřelbě. Jejich vystoupení bylo umocněno již setmělým nebem a září zapálených pochodní.

KAMENY K ZÁKLADNÍM KAMENŮM

V rámci oslav 80. výročí Tyršova domu v roce 2005 byla odstartována Expedice kameny, která vyvrcholila v rámci programu XIV. všesokolského sletu o rok později. Hlavní myšlenkou akce byla připomínka významným míst, odkud byly v roce 1922 přivezeny základní kameny pro stavbu Tyršova domu. Během roku se postupně sokolští turisté vypravili na oněch šest míst, z nichž snesli kameny nové. Navíc přidali kámen z řeky Aacha v tyrolském Oetzu, kde v roce 1884 za-

XIV. VŠESOKOLSKÝ SLET
1. 7.–6. 7. 2006
STADION E. ROŠICKÉHO
STRAHOV

hynul Miroslav Tyrš. Sokolská turistika se díky expedici dostala do povědomí široké veřejnosti.

PSALO SE O SLETU

Všesokolské slety vždy vyvolávaly reakce v tisku a dobových médiích. Před první světovou válkou a v éře první republiky vycházela běžně speciální sletová čísla známých periodik. Média reflektovala slet i v novodobé éře, i když v porovnání s dobou minulou, již v menší míře. Přesto se většinou jednalo o články a reportáže pozitivní, mezi autory bychom ale našli též kritiky polemizující o smyslu sokolské organizace v moderní době. Tak tomu bylo i v případě XIV. všesokolského sletu.

POPRVÉ V EDENU

XV. všesokolský slet se ze strahovského Stadionu Evžena Rošického přesunul na fotbalový stadion v Edenu. Domovská scéna pražské Slavie, slavnostně otevřená v roce 2008, je v současnosti s kapacitou 19 370 diváků největším stadionem v České republice. Eden tak vzal prvenství zmíněnému sportovnímu stánku na Strahově. Navíc nabízí skvělé zázemí pro sportovní akce. V rámci sletu v roce 2012 zde vystoupilo ve 12 hromadných skladbách celkem 11 000 cvičenců.

SOKOLOVÉ V KAROLINU

V roce 2012 oslavil Sokol 150 let od svého založení. Zároveň na tento rok připadlo konání XV. všesokolského sletu. Proto se v únoru sešli sokolové a významní hosté v aule starobylého Karolina, kde slavnostně zasedal Výbor ČOS. Spolu s oslavami založení byl právě zde zahájen sletový rok. V rámci zasedání sokolové obdrželi z rukou prezidenta a viceprezidenta Evropské

unie umění Petra Vašíčka a Gennadije Bazajeva Evropskou cenu za uměleckou a kulturní činnost. Soška Zlatá Evropa se stala poděkováním všem, kteří stáli u zrodu, budování i u obnovení sokolského hnutí.

SETKÁNÍ S POSLANCI

V rámci konání XV. všesokolského sletu se na pozvání tehdejší předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Miroslavy Němcové sešli účastníci sletu v hlavním jednacím sále sněmovny. Paní předsedkyně pronesla slavnostní projev, stejně jako zástupci vedení ČOS a zahraničního sokolstva. Setkání se účastnilo na 200 členů Sokola. Účast sokolů byla zaznamenána i do pamětní knihy. Po oficiální části a slavnostním přípitku následovala neformální část návštěvy.

VÝSTAVA VE VOJENSKÉM HISTORICKÉM ÚSTAVU

Stěžejní sletovou kulturní doprovodnou akcí byla výstava Pod křídly So-

XV. VŠESOKOLSKÝ SLET
1. 7. – 6. 7. 2012
SYNOT TIP ARÉNA
(EDEN)

kola na půdě Armádního vojenského muzea na pražském Žižkově. Výstava mapovala 150 let existence sokolské organizace, jež dokázala přežít dva totalitní režimy a znovu pozvednout myšlenky, které jí vtiskli její zakladatelé. Autoři výstavy – Michal Burian, Marek Waic, Milan Bárta a Libor Svoboda – svou prací vzdali poctu všem sokolům, kteří pevně a odhodlaně žili sokolskou myšlenkou a láskou k vlasti, za niž neváhali ve zlých časech položit život. Vernisáž výstavy proběhla za účasti politických představitelů, zástupců institucí a samozřejmě celé řady sokolů.

SLET A REPUBLIKA

XVI. všesokolský slet se stal součástí celorepublikových oslav 100. výročí vzniku samostatného československého státu. Sletový rok spojený s oslavami byl zahájen v březnu slavnostním zasedáním Výboru ČOS v Karolinu, sto let republiky připomínala rovněž výstava v Michnově paláci nazvaná Ni zisk, ni slávu, která vznikla ve spolupráci ČOS s Národním muzeem. Členové Sokolské stráže a zástupci Československé obce legionářské nacvičili pódiovou skladbu. Připomínka sokolské historie, tak úzce spjaté s historií vzniku republiky, byla patrná rovněž v Eden Aréně v rámci obou programů hromadných skladeb.

NA PRKNECH NÁRODNÍHO DIVADLA

XVI. všesokolský slet byl oficiálně zahájen v neděli 1. 7. 2018 v Národním divadle. Na programu slavnostního večera byla komedie Ladislava Stroupežnického Naši furianti. Jednalo se o historickou premiéru. Vůbec poprvé v dějinách Národního divadla sehráli na jeho prknech celé představení ochotníci – sokolští ochotníci. Na jevišti se pod režisérskou taktovkou Bohumila Gondíka objevilo na 35 herců včetně dětí a 8 muzikantů z Divadla pod Petřínem, z Divadelního spolku Lázně Toušeh a ze Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka. Jednalo se skutečně o veliký počín, který si vysloužil bouřlivý potlesk zaplněného divadla.

SLET JAKO INSPIRACE PRO UMĚLCE

V historii všesokolských sletů bylo běžné zapojení předních českých umělců z mnoha odvětví. Na tradici spolupráce s předními českými výtvarníky navázal také XVI. všesokolský slet. Sletovou vizuální identitu připravilo renomované grafické studio Najbrt, logo sletu vyjadřující dynamiku, harmonii a vnitřní klid vytvořila Eliška Karešová. Sletový odznak byl realizován dle vítězného návrhu Jakuba Lipavského. V exkluzivním portfoliu Sport&Art byly v nákladu 300 kusů reprodukovány obrazy inspirované sokolstvem od šesti současných umělců.

SLET V ČÍSLECH

- 20 000 účastníků, z toho 1500 ze zahraničí
- 50 733 diváků a návštěvníků z 22 zemí
- 2 259 000 diváků na České televizi
- 13 000 sokolů ve sletovém průvodu, z toho 1400 ze zahraničí
- 89 originálních pódiových vystoupení souborů ze 13 zemí
- 3 tematické večery přibližující sokolskou kulturu
- 600 účinkujících ve 20 odvětvích v rámci Sokol Gala
- 2 programy hromadných skladeb v Eden Aréně
- 15 000 cvičenců z 11 států

XVI. VŠESOKOLSKÝ SLET
1. 7. - 6. 7. 2018
EDEN ARÉNA

ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ V ROCE 2024

Česká obec sokolská dnes sdružuje v 45 župách a více než 1000 tělocvičných jednotách na 160 000 cvičenců a cvičenek. Stejně jako před 162 lety se ale nejedná jen o čistě tělovýchovnou organizaci. Tělesná výchova a sport jsou sice logickým základem činnosti Sokola, neméně významná je však i činnost vzdělávací, která všem sokolům a sokolkám připomíná původní myšlenky zakladatelů Sokola i slavný odkaz jejich pokračovatelů. Stejně jako v minulosti, i dnes Sokol přináší pohyb a sport pro každého, bez rozdílu věku a příjmu. Rozvíjí tělesnou zdatnost svých členů i ostatních. Pohyb považuje za součást zdravého životního stylu. Sokol je vlastenecký v nejlepším slova smyslu, své členy vede k lásce k rodné zemi a k úctě k duchovnímu dědictví našeho národa. Sokol je i přes svůj pokročilý věk moderní a mladou organizací, jejíž většinu členské základny představují cvičenci a cvičenky do 26 let.

XVII. VŠESOKOLSKÝ SLET

Slet, který hostí Praha od 30. června do 5. července 2024, je největší sportovně-kulturně-společenskou událostí v České republice. V metropoli se schází na 20 000 cvičenců a cvičenek ze všech koutů republiky i ze zahraničí a okolo 50 000 diváků. Do projektů spojených se sletem se během celého roku v re-

gionech a v Praze zapojí téměř 100 000 sokolů. Nedílnou součástí sletů jsou i Dny sokolské kultury, během nichž se prezentují sokolské divadelní, folklorní, pěvecké a další soubory. Již od svého vzniku v roce 1862 se sokolské hnutí nevěnuje pouze tělocvičné činnosti, ale zaměřuje se na celkový rozvoj těla i ducha ve smyslu starořecké kalokagathie. Podtitulem XVII. všesokolského sletu je slovo „spojuje“ – na sletu se navzájem propojují generace, lidé z různých krajů i zemí, historie se současností i umění se sportem.

NOVÝ SOKOLSKÝ SPOLEČENSKÝ ODĚV

Nový společenský oděv České obce sokolské, který byl poprvé představen v roce 2024, je elegantní s nezaměnitelnými tradičními prvky. Snahou všech, kdo se na jeho tvorbě podíleli, bylo, aby vystihoval Sokol jako spolek s dlouhou historií a současně mu dal moderní tvář pro 21. století. Za jeho vznikem stojí čtveřice předních návrhářů a designérů Štěpánka Pivcová, Hanuš Lamr, Andrea Vytlačilová a Jolana Kotábová. Cílem bylo vytvořit nadčasový oděv tradiční sebevědomé organizace, který vyjadřuje hrdost na příslušnost k ní. Sokolský společenský oděv, ať již se jedná o pánský oblek, dámský kostým, dámské šaty, či další doplňky, je navržen jako moderní variabilní systém sokolského oblečení.

Celá kolekce je připravena tak, aby nositeli poskytovala určitou míru volnosti respektující jeho styl a vkus.

SLETOVÝ VIZUÁL

Od svých počátků je Sokol úzce spojen s řadou významných výtvarných umělců. Nejinak je tomu i v současnosti. Vizualní styl XVII. všesokolského sletu vytvořil Jaromír Švejdík (známý také jako Jaromír 99) ve spolupráci s renomovaným ateliérem Dynamo Design. Autor komiksů Alois Nebel, Zátopek či Čáslavská připravil 14 grafik, které grafické studio umístilo do moderní vektorové grafiky.

XVII. VŠESOKOLSKÝ SLET
30. 6. – 5. 7. 2024
FORTUNA ARÉNA
(EDEN)

